

częściowo opt. 20.X.1995r.
MG

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY
Pomorskie
ul. Podmurna 93, tel. 0
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0
e-mail: faps@wp.pl; www.za
NIP 956 10 25 127; REGON 8
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

uproszczenie
zawartości treści

10.05.07

JK

Jabłonowo Pomorskie

Brodnica
tajne naucz.

Brzeska Wanda

K: 186/186 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — Brzeska Wanda
J: K: 186/186 Pom.
Brodnica - tajne nauce.

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja własna

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację k. 1 s. 1

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945)

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne... k. 1 s. 1

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

.....

V. Wypisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) k. 2

VI. ~~Fotografia~~: dwie ikony grafiki.

II. Materiały uzupełniające relikwje: Brzesko Wanda

- Puzdrowski Edmund, Pokora piskneps zycia [w:] Pomerania

1976/1

k.1 s.1

Pokora pięknego życia

Pomnik 1976/1

Jest symbolem, że Obywatelka, która młodość swoją poświęciła czynnej walce o to, aby jej uciemżona Ojczyzna, rozdarta przez zaborców, odzyskała niepodległość – właśnie teraz, w 83 roku swego życia, została przez Radę Państwa odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, w którego nazwie zestrzeliły się te idee, w imię których poświęciła się sprawie narodowej.

Wanda Brzeska, pisarka, mieszkająca dzisiaj w Jabłonowie Pomorskim, jest może wśród społeczności swojej nieznaną; a przecież jej właśnie służyła swoim życiem. Bo prawdziwie, przyjmując raz na siebie moralny obowiązek służenia sprawie narodowej, nigdy nie poczuła się ze służby zwolnioną.

Nestorka pisarzy polskich urodziła się w 1893 roku w Krotoszynie k. Szubina. Przed pierwszą wojną światową uczyła w polskiej szkółce konspiracyjnej. Czynnie uczestniczyła, jako sanitariuszka, w Powstaniu Wielkopolskim; jako dziennikarka zaangażowana była na rzecz Plebiscytu Śląskiego. Po odzyskaniu Niepodległości, znana już z patriotycznych wierszy ogłaszanych w latach zaborów pod pseudonimem Zbigniew Topór, należała do najaktywniejszych twórców poznańskiego środowiska literackiego. Była jednym z członków założycieli Związku Zawodowego Literatów Polskich.

Wanda Brzeska jest doktorem filozofii ścisłej; tytuł ów uzyskała w 1926 roku na Uniwersytecie Poznańskim. Jest autorką tomów wierszy i prozy, a także podstawowej monografii „Lata szkolne Jana Kasprowicza”.

Zarówno w poezji, jak i w prozie – w tym

w najwybitniejszej „Sprawie gminy Ceynowy” – pojawiają się, oryginalnie przetworzone, motywy kaszubskie. „Sprawa gminy Ceynowy”, która należy do najrzadszych pozycji bibliograficznych literatury międzywojennej, poświęcona jest autentycznym wydarzeniom, które miały miejsce na Półwyspie Helskim w 1836 r. Originalność tej prozy, która nie straciła do dzisiaj swojej wartości literackiej, skłoni być może Wydawnictwo Morskie do wznowienia tego literackiego dokumentu namiętności ludzkich i społecznej psychozy.

Podczas okupacji dr Wanda Brzeska prowadziła tajne nauczanie na konspiracyjnych kompletach. Po wyzwoleniu podjęła pracę naukową i dydaktyczną w katedrze etnografii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika.

Od najpierwszych lat powojnia, jako nieustrudzona i najbliższa współpracowniczka prof. dr Bożeny Stelmachowskiej, uczestniczyła dr Wanda Brzeska w wielu ekspedycjach naukowych, które katedra toruńskiej etnografii organizowała po Kaszubach i Ziemi Słowińców. Nie ma chyba zakątka Ziemi Kaszubskiej, do którego by w tych pierwszych i najtrudniejszych latach nie dotarła toruńska ekspedycja.

Wiele pomników etnograficznych kultury materialnej, a szczególnie duchowej Kaszub, ostało się dla potomnych dzięki temu poświęceniu, któremu dr Wanda Brzeska wraz z prof. Bożeną Stelmachowską były wierne od najmłodszych lat.

Edmund Puzdrowski

III/Inne materiały: Brzeska Wanda
~5

- Wiersze Wandy Brzeskiej [w:] Pomierania 1946/1

k. 1 s. 1

Wanda Brzeska

W KARCZMIE

W omgle błękitnej kutry chylą się masztami,
rufa zlekka przysiada, dziob klaszcze o szkliwo.
W Lwiej Jamie trzech maszopów siadło za stołami
Ktoś gra na harmonijce piosenkę rzewliwą.

W Lwiej Jamie trzech maszopów wsparło się łokciami,
patrzą w omglę błękitną, w morskie sennie dziwo.
Zda im się że przysiedli za szklanicą sami
nad przystanią zciszoną, błękitną, łyskliwą.

Harmonijka gra ciszej melodję strwożoną.
Przy stole siadł ktoś czwarty, pękła z winem szklanka.
Wstali, wyszli przed karczmę, żagiel z masztu wionął.

Kuter odbił od mola, zaskrzypiała planka,
i zanurzył się w błękit, w ścianę dżdżu zamgloną.
Zaden z trzech nie powrócił następnego ranka.

HYMN

Na początku było Morze!
i na końcu
będzie Morze.
Łądy przeminają.
Boże!
daj, aby czas z swego wątku
szybciej się odwinął.
Głob nasz oddał,
lub przybliży ku słońcu.
Boże!
błękitne ożaglij przestworze
ponad czarną, bezkresną głębiną.
A nas wchłoń w siebie
do szczytku.
Dość już tej gry,
godzina za godziną.
Będzie znów, jak na początku:
na niebie błękitnym Ty
Boże!
a w dole Morze
ozarną,
rozkolebaną,
bezkresną głębiną.

CHLEWIK RYBACKI

Dwa starki spracowane
na pażycy przysiadły:
dwa boety ściana w ścianę
łby na siebie pokładły.

Dzioby smolą dychtowane,
planki brzuchem wydęte,
oba starki szanowne
dziś na chlewik przygięte.

Gada jeden: „Pamiętasz
sztorm na Wijkku, raz nocą?”
Pachnie łoża i mięta,
wróble w wierzbie świergocą.

Gada drugi: „Jo! Czujesz?
Norda idzie po fali!”
– Dym nad checzą kołuje,
słońce w szybkach się pali.

Brutwią sobie dwa starki
ślepią w morze, zdaleka,
bryza chwyci pogwarki,
przez pażycę ucieka.

Dawniej było inaczej
z żaglem w maszcie i wiosły.
Dziś jest chlewik rybacky
mchem po wierzchu obrosły.

TRALA

Świat jest tralą-niewodem
nawiniętym na kołowrót słoneczny.
Może zerwie się oko
i polecimy na zielone dno,
głęboko?
A może w dzień glady bezpieczny
ucieszymy się jeszcze życiem
młodem,
wschodem, zachodem?
Skaczą iskierki po fali,
dalej i dalej
mkną.
Sieć rozwija się, światłem mieni
i nawija spowrotem.
Za słonecznym kołowrotem
świat płynie w bezkresnej
przeźreni.

K: 186/186 Pom. Brodnica

Brzeska Wanda

V Nazwiskowe karty informacyjne

k. 2

Brzeska Wanda dr
fotograf UMK

186 Pm.

Brzeska
paltom...

11/2

też mawerami

p. Syniowski

z Pomorami

przy state jej życia

†
Dnia 10 marca 1978 r. zasnęła w Bogu w wieku 85 lat sp.

Wanda Brzeska

dr filozofii,
odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Msza św. żałobna zostanie odprawiona dnia 13 marca 1978 r. o godz. 11.00 w kościele św. Wojciecha w Jabłonowie-Zamku.
Po mszy św. nastąpi wyprowadzenie zwłok na cmentarz parafialny.
W smutku pogrążona

PRZELOŻONA GENERALNA ZE
ZGROMADZENIA SIÓSTR PASTEREK
OD OPATRZNOŚCI BOSKIEJ

(451-k)

Breska Wanda

z Brodnicy
tajne nauze.

Spółd nauaycieti tajnego nauazenia
w Brodnicy w powiecie wymienić można m.in.
Wandę Breską.

zob. Biuletyn FAPAK w 1/2003, s. 8

13.09.04 AB

Brzeska Wanda

